

Evaluatie Kenniskring weidevogellandschap over de periode april 2006 tot heden

3^e versie, vastgesteld d.d. 17 september 2009

Redactie: Rob J.J. Hendriks

Samenvatting

De kenniskring weidevogellandschap heeft tot taak het bevorderen van de ontsluiting, ontwikkeling, verspreiding en benutting van alle kennis die relevant is om de achteruitgang van het aantal weidevogels in Nederland tot staan te brengen in 2010 en om te buigen in een stijging van aantallen broedparen. Daartoe wisselen onderzoekers, agrariërs, natuurorganisaties, onderwijsorganisaties en provincies binnen de kenniskring informatie, kennis en ervaring uit ten aanzien van weidevogelbeheer. Het gaat daarbij om kennis in de breedste zin: resultaten van ecologisch en bedrijfsmatig onderzoek, praktijkervaring, inzicht in beleid en politiek, ervaring in voorlichting en onderwijs. Ook houdt deze taak in dat de kenniskring onderzoek begeleidt en verschillende overheden en organisaties op het gebied van de inrichting van het weidevogellandschap adviseert ten aanzien van de effectiviteit van het weidevogelbeheer. De kenniskring bestaat uit een kerngroep van beperkte en daarmee werkbare omvang met deelnemers die op persoonlijke titel zijn aangesteld door de minister van LNV. De samenstelling is gebaseerd op enkele criteria: 1) de aard en omvang van de professionele netwerken waarmee leden verbonden zijn, 2) goede spreiding van inhoudelijke kennis en visies, 3) persoonlijke kwaliteiten zoals: brede blik, beleidsgevoeligheid, goede sociale status binnen de te vertegenwoordigen groep, gerichtheid op samenwerking. Rondom de kerngroep bevindt zich een eerste schil van agendaleden en een tweede schil met de ruimere professionele netwerken van de leden en agendaleden van de kenniskring.

In deze notitie wordt het functioneren van de kenniskring weidevogellandschap geëvalueerd. De resultaten en vorderingen worden gepresenteerd. De kenniskring heeft veel voortgebracht en procesmatig goed gefunctioneerd.

Tevens doen we een voorstel voor de periode 2010-2013. Een verlenging van het mandaat is gewenst. Belangrijke inhoudelijke aandachtspunten zijn: de analyse van de kerngebieden en het onderwerp 'financieringsinstrumenten'.

Aanleiding en doelstelling

In 2006 werd als uitvloeisel van het Weidevogelverbond de kenniskring weidevogellandschap in het leven geroepen. De aftrap vond plaats in april van dat jaar, waarna de leden in november officieel door de Minister van LNV werden geïnstalleerd. In het 'Instellingsbesluit Kenniskring weidevogellandschap' is vastgelegd dat na vier jaar door de kenniskring een evaluatie dient te worden uitgebracht. De hier voorliggende notitie geeft daaraan invulling.

In 2010 zal ook het weidevogelverbond als geheel geëvalueerd gaan worden. De evaluatie van de kenniskring is daarvoor een eerste bouwsteen. In het laatste hoofdstuk van deze notitie staat een voorstel voor de periode 2010-2013.

Achtergrond

Ondanks jarenlange beleidsinzet en veel inspanningen gaat het niet goed met de weidevogels in Nederland. In de nota 'Natuur voor Mensen' is de doelstelling opgenomen dat de biodiversiteit in Nederland minimaal op het niveau van 1982 moet blijven. Als je dit naar weidevogels vertaalt, wordt deze doelstelling niet gehaald. Immers, de aantallen weidevogels zijn sinds 1982 gedaald.

Weidevogels krijgen al jaren veel politieke aandacht. De vraag die hierbij vooral gehoord wordt, is of het geld aan weidevogelbeheer wel goed besteed wordt. Deze vraag stond augustus 2004 centraal op de workshop 'Hoe houden we de weidevogels in Nederland'. Op deze workshop waren alle betrokken partijen vertegenwoordigd (onderzoekers, agrariërs, koepelorganisaties, natuurorganisaties en provincies) en werd op een constructieve wijze informatie, kennis en ervaring uitgewisseld. Tijdens deze workshop werd voor het eerst aangekondigd dat er door LNV een kenniskring opgericht zou worden rondom het weidevogelbeheer.

In april 2005 startte het project 'Weidevogelverbond' dat naast het formuleren van een voorlopige weidevogeldoelstelling ook veel aandacht besteedde aan het ontwikkelen van een kennisstrategie. Centraal in de kennisstrategie van het weidevogelverbond stond wederom het idee van het oprichten van een Kenniskring Weidevogels. Tijdens het bestuurlijk overleg in het kader van het weidevogelverbond is op 22 november 2005 definitief besloten tot de oprichting. De Directie Kennis van LNV kreeg de opdracht om de kenniskring in de benen te helpen en te ondersteunen.

De situatie m.b.t. weidevogelkennis in de jaren voor 2006

Er wordt al jaren veel onderzoek gedaan naar weidevogels. Dit onderzoek was vóór 2006 deels versnipperd en leidde tot een grote variatie van meningen en opvattingen over 'de feiten'. Er was geen centrale aansturing van dit onderzoek vanuit een operationele beleids- en beheersvraag.

De kennis over weidevogels in Nederland was divers en versnipperd over Nederlandse universiteiten, adviesbureaus, agrarische natuurverenigingen en beheerders, zowel van natuurorganisaties als boeren. De samenwerking tussen deze kennisleveranciers was niet optimaal. Daarnaast was de kennisbenutting beperkt. Ook de doorwerking van de beschikbare kennis en ervaring naar het groene onderwijs liet te wensen over.

De kenniskring moest er vanaf 2006 voor gaan zorgen dat er een bundeling van kennis én praktijkervaring zou komen en dat de kennisdoorstroming zou verbeteren.

De opdracht van de kenniskring

De opdracht van de kenniskring zoals deze begin 2006 werd geformuleerd, luidt:

- 1) Bijdragen aan het realiseren van de ambitie dat in 2010 de negatieve trends in de weidevogel populatie in Nederland tot staan is gebracht.
- 2) Uitwisseling van kennis over weidevogels en hun leefomgeving tussen onderzoekers, beheerders, beleidsmakers, vertegenwoordigers van betrokken NGO's, communicatie-experts, onderwijskundigen en burgers en daarbij functioneren als een onafhankelijk forum.
- 3) Werken aan een breed palet van kennisacties. In volgorde van urgentie vanaf het startmoment zijn dat:
  - kennismontage (ontsluiten en samenvatten van de beschikbare kennis),

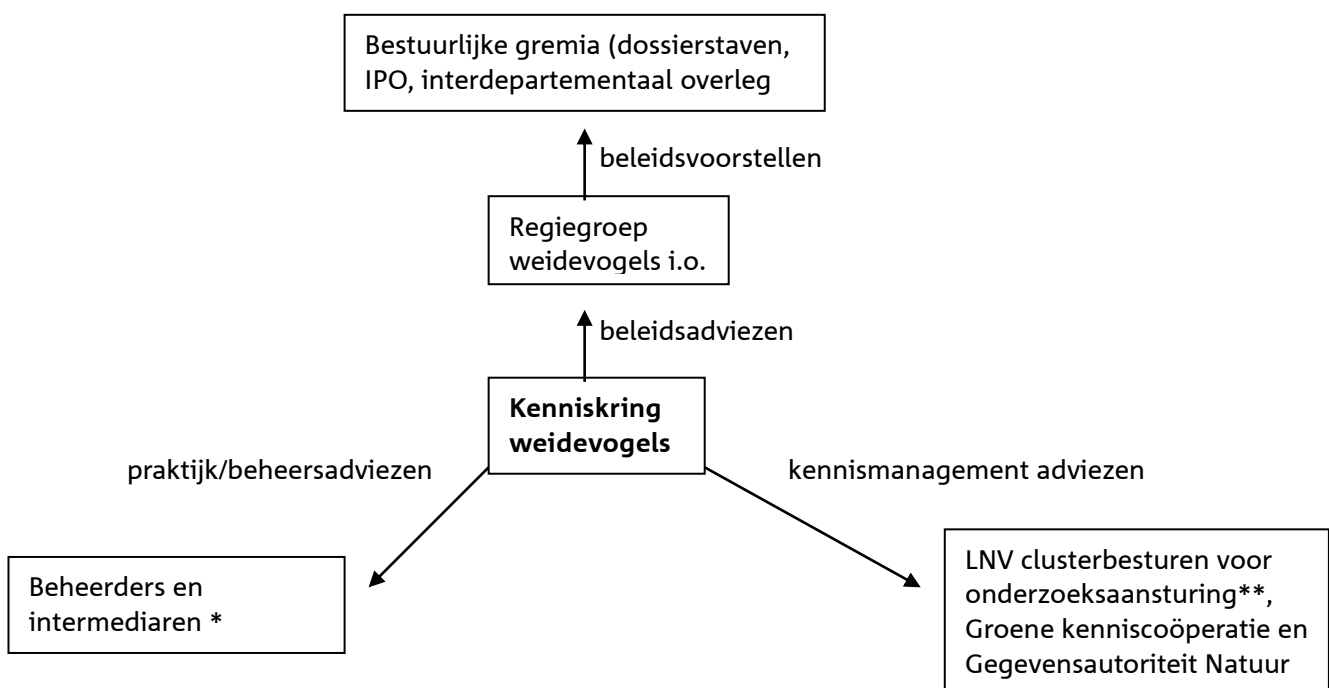
- kennisagendering (benoemen van kennishiaten en advisering ten behoeve van programmering van kennisbudgetten),
  - kennisverspreiding (bevorderen van de doorstroming van de reeds beschikbare kennis),
  - kennisontwikkeling (uitwerken van voorstellen voor aanvullend onderzoek en monitoring).
- 4) Communicatie in drie hoofdrichtingen:
- Formuleren van adviezen ten behoeve van de praktijk (belangrijkste doelgroepen: terreinbeheerders en agrariërs) en het stimuleren van de verbreiding ervan (o.a. via intermediaire organisaties).
  - Kennis benutten door het doen van voorstellen ten behoeve van de uitvoering van het actieprogramma weidevogels. Hierbij kan gedacht worden aan voorstellen op het vlak van ruimtelijk ordeningsbeleid, waterhuishouding, internationaal beleid, organisatievormen, vergroten van maatschappelijke betrokkenheid, het subsidiestelsel, kanteling in het bedrijfseconomisch denken, aanpassingen in belastingklimaat, grondpolitiek, beleid i.r.t. overdracht van bedrijven (vgl. natuurschoonwet bij landgoederen) etc. (belangrijkste doelgroep: beleidsmakers op diverse niveau's, eerste aanspreekpunt vanuit de kenniskring: regiegroep weidevogels i.o.).
  - Adviezen richting clusterbesturen en gegevensautoriteit natuur met betrekking tot kennisagendering, kennisontwikkeling en monitoring).

Kennis ten behoeve van de weidevogels werd dus breed geïnterpreteerd. Het gaat niet alleen om de resultaten van (ecologisch) onderzoek, maar ook om praktijkervaring, inzicht in de beleidsmatige en politieke realiteit, kennisoverdrachtervaring (voorlichtingskunde), etc.

Positie van de kenniskring

De organisatievorm en positionering van de kenniskring weidevogels werd geïnspireerd door de succesfactoren van de deskundigenteams uit het Overlevingsplan Bos en Natuur (OBN). Dit betekent o.a. dat een heldere koppeling met beleidsuitvoering een noodzakelijke randvoorwaarde is. Daarom werd er door de Directie Natuur van LNV gelijktijdig met het instellen van de kenniskring een “regiegroep weidevogels” in het leven geroepen. Dit is de plaats waar de kenniskring haar beleidsmatige adviezen rechtstreeks kwijt kan. Na het instellen van de kenniskring is door de regiegroep besloten om haar bijeenkomsten te laten voorbereiden door de zogenaamde “werkgroep weidevogelverbond”.

In de onderstaande figuur staat de organisatorische inbedding van de kenniskring schematisch weergegeven.

* Agrarische Natuurvereniging (ANV) Laag Holland, ANV Noord, SBB, Fryske Gea, Natuurmonumenten, De Landschappen, LTO, Landschapsbeheer Nederland, CLM, Vogelbescherming, Bond van weidevogelvrijwilligers etc.

** De clusterbesturen EHS, Vitaal landelijk gebied, Verduurzaming productie en transitie

Samenstelling

De kenniskring kreeg een brede samenstelling. Om draagvlak te creëren dienden zoveel mogelijk alle meningen vertegenwoordigd te worden. Selectie van deelnemers vond plaats op grond van persoonlijke kwaliteiten. De omvang bij de start was 20 personen en is sindsdien nog met enkele deelnemers uitgebreid. Bij de selectie van deelnemers werd gestreefd naar vertegenwoordiging vanuit de vijf onderstaande richtingen:

1. Onderzoek/communicatie: Alterra, LEI, Wageningen Universiteit, Universiteit Leiden, Radbouduniversiteit, SOVON, RUG, VU, KUB, UU, PPO's (w.o. proefbedrijven), diverse toonaangevende ingenieursbureaus op het gebied van weidevogels.
2. Onderwijs: Agrarische hogescholen (AHS), Agrarische onderwijscentra (AOC's), groene kenniscoöperatie.
3. Beheer: Agrarische Natuurvereniging (ANV) Laag Holland, ANV Noord (=Boerenatuur), SBB, Fryske Gea, Natuurmonumenten, De Landschappen, LTO, "De Loonwerkers", NPN (Natuurlijk Platteland Nederland).
4. Communicatie / kennisoverdracht: Landschapsbeheer Nederland, CLM, Vogelbescherming, Foto Natura, Bond van weidevogelvrijwilligers; Bosschap, SBNL & Federatie Grondeigenaren.
5. Beleid: Directie Natuur, Directie Kennis, Provincies, Directie Landbouw, Directie Platteland, Directie Regionale zaken.

In verband met een werkbare omvang werden dus minder personen geselecteerd dan wanneer er gekozen zou zijn voor een directe vertegenwoordiging vanuit ieder van het 40-tal bovenstaande potentiële organisaties. De gehanteerde selectiecriteria waren:

- Aard en omvang van het netwerk v/d kandidaat (aantakken bij bestaande kenniskringen en organisatiestructuren: kan de kandidaat een brugfunctie naar andere clubs vervullen?)
- Competenties: brede blik, beleidsgevoeligheid, goede sociale status binnen de te vertegenwoordigen groep, gericht op samenwerking, visie
- Personen vanuit verschillende schaalniveau's zijn in de kenniskring vertegenwoordigd (landelijk, regionaal, lokaal)
- Een goede spreiding van inhoudelijke kennis over de deelnemers: ecologisch (verschillende "ecologische scholen" dienen te zijn vertegenwoordigd), bedrijfseconomisch, praktijk, juridisch, voorlichtingskundig, onderwijskundig, beleidsmatig, organisatiekundig, sociologisch etc.

Van de deelnemers aan de kenniskring werd en wordt een geregelde aanwezigheid verwacht en een actieve inbreng tijdens en ter voorbereiding van de bijeenkomsten. Vanwege de noodzakelijke beperking in de omvang van de kerngroep van de kenniskring (de door de minister van LNV aangestelde leden), is in de loop van de jaren een groot aantal personen uitgenodigd om als agendalid op de hoogte gehouden te worden van de activiteiten van de kenniskring. De lijst van agendaliden telt anno 2009 zo'n honderd personen.

Voor kenniskringleden die niet in overheidsdienst zijn is een vacatiegeldvergoeding beschikbaar. Dit vacatiegeld is een vast bedrag per bijeenkomst en omvat de vergoeding van alle persoonlijke onkosten die met het voorbereiden en bijwonen van een bijeenkomst van de kenniskring samenhangen, zoals reis- en verblijfkosten, telefoonkosten e.d. Hiermee wordt beoogd dat de administratieve lasten die samenhangen met de toekenning van het vacatiegeld voor zowel de kenniskring deelnemers als LNV beperkt blijven.

Het voorzitterschap en de secretarisrol van de kenniskring wordt verzorgd vanuit de directie Kennis van LNV.

Terugblik en evaluatie

Inleiding

Voor het functioneren van kenniskringen gelden een aantal kritische succesfactoren. Deze zijn: Visie, Cultuur, Competentie en Ondersteuning (Hendriks et al. 2008). Het functioneren van de kenniskring weidevogellandschap zal worden beschreven aan de hand van deze aspecten. Een kenniskring onderscheidt zich ten principale van bijvoorbeeld een projectgroep door het ontbreken van een exact geformuleerde gewenste uitkomst. Daarom is het ook niet mogelijk noch zinnig om uitsluitend naar de uitkomst in de vorm van opgeleverde producten te kijken. Ook een uitkomst in de vorm van toegenomen sociale interactie is relevant. Daarover verderop meer bij het aspect "Cultuur".

Ondanks het grote belang van de procesmatige kant van de zaak, is het toch ook wel illustratief om te bezien wat drie en een half jaar kenniskring weidevogellandschap aan producten heeft opgeleverd. Daarom nu eerst een terugblik op de resultaten van de kenniskring aan de hand van de opdracht uit 2006.

Terugblik op de periode 2006-2009 a.d.v. de opdracht

Uit de in het vorige hoofdstuk weergegeven "opdracht aan de kenniskring" kunnen de volgende kernpassages worden gedestilleerd:

1. *Bijdragen aan het realiseren van de ambitie dat in 2010 de negatieve trends in de weidevogelpopulatie in Nederland tot staan is gebracht,*
2. *Uitwisseling van kennis over weidevogels en hun leefomgeving tussen onderzoekers, beheerders, beleidsmakers, vertegenwoordigers van betrokken NGO's, communicatie-experts, onderwijskundigen en burgers en daarbij functioneren als een onafhankelijk forum,*
3. *Kennismontage (ontsluiten en samenvatten van de beschikbare kennis),*
4. *Kennisagendering (benoemen van kennishiaten en advisering ten behoeve van programmering van kennisbudgetten),*
5. *Kennisverspreiding (bevorderen van de doorstroming van de reeds beschikbare kennis),*
6. *Kennisontwikkeling (uitwerken van voorstellen voor aanvullend onderzoek en monitoring),*
7. *Formuleren van adviezen ten behoeve van de praktijk en het stimuleren van de verbreiding ervan,*
8. *Kennis benutten door het doen van voorstellen ten behoeve van de uitvoering van het actieprogramma weidevogels.*

We zullen deze zaken in de hier volgende terugblik achtereenvolgens de revue laten passeren.

1. *Heeft de kenniskring eraan bijdragen dat in 2010 de negatieve trends in de weidevogelpopulatie in Nederland tot staan is gebracht?* Het is momenteel nog te vroeg om daarover definitief uitsluitsel te kunnen geven. Een bijdrage heeft de kenniskring zeker geleverd. Het is echter hoogst onwaarschijnlijk dat de gewenste ommekeer al in 2010 bereikt gaat worden.
2. *Heeft de kenniskring de uitwisseling van kennis over weidevogels en hun leefomgeving tussen onderzoekers, beheerders, beleidsmakers, vertegenwoordigers van betrokken NGO's, communicatie-experts, onderwijskundigen en burgers bevorderd?* Dit is zeer sterk het geval voor de kerngroep (de 20 door de minister van LNV aangestelde formele leden) en de agendaleden. Van het *functioneren als een onafhankelijk forum* is nooit afgeweken.

Voor de terugblik op de volgende drie kernaspecten van de opdracht van de kenniskring verwijzen we naar paragraaf 4.1 en 4.2 van de "kennisagenda weidevogellandschap" (versie 3.0, juni 2009; zie ook bijlage 1).

3. De kenniskring heeft tot een zevental publicaties geleid waarin reeds bestaande kennis werd *ontsloten en samengevat (kennismontage)*. Twee *kennismontage*projecten zijn nog in uitvoering.
4. Er werd direct na de start van de kenniskring een *kennisagenda* geformuleerd. Deze is in de afgelopen drieënehalf jaar inmiddels 4 maal geactualiseerd naar aanleiding van de vorderingen van de kenniskring.

5. Twee publicaties op het vlak van *kennisverspreiding* zijn reeds verschenen. Vier projecten op dit vlak zijn in gang gezet, maar op dit moment nog niet afgerond.
6. Er werden negen onderzoeksprojecten uitgevoerd waarmee *nieuwe kennis werd ontwikkeld*. Vijf kennisontwikkelingsprojecten lopen nog.
7. De eerste drie projecten op het vlak van *kennismontage* waren voornamelijk bedoeld als bouwsteen voor de kennisagenda weidevogellandschap. De overige zes projecten zijn gericht op het formuleren van *adviezen ten behoeve van de praktijk* van het weidevogelbeheer.
8. Het merendeel van de resultaten van de kenniskring is vervat in het gezamenlijk opgestelde document "Hoe stoppen we de achteruitgang van de aantallen weidevogels per 2010?: Visie voor optimalisering van weidevogelbeheer gebaseerd op de beschikbare kennis d.d. sept. 2008". Het hierin geformuleerde voorstel met betrekking tot kerngebieden vormt de meest in het oog springende bijdrage van de kenniskring aan de *uitvoering van het actieprogramma weidevogels*.

In totaal gaat het tot nu toe dus om 17 projecten voor het ontwikkelen van nieuwe kennis of als bouwsteen voor de kennisagenda versus een totaal van 10 projecten op het vlak van kennisverspreiding en kennismontage ten behoeve van de praktijk. Het accent in de kenniskring lag in de afgelopen periode daarmee iets sterker op de kennisontwikkeling dan op de doorvertaling richting praktijk.

Evaluatie met betrekking tot het aspect "Visie"

Voor het goed functioneren van een kenniskring is het van belang dat deelnemers een gedeelde visie op kennis en de rol van de kenniskring hebben. Dat wil niet zeggen dat er ook inhoudelijk volledige overeenstemming hoeft te zijn. Zoals hierboven als is aangeduid, is het juist een wezenskenmerk van een kenniskring dat er gewerkt wordt aan problematiek waarvoor geen volledige overeenstemming is over feiten en waarden. Toch heeft de kenniskring weidevogellandschap sinds 2006 wel degelijk een ontwikkeling doorgemaakt waarbij de inzichten van de leden met betrekking tot de feiten, naar elkaar zijn toegegroeid (zie hierboven bij punt 8). Dat neemt niet weg dat deze feiten door de leden soms verschillend worden gewaardeerd. Nogmaals: dat is voor een kenniskring heel normaal.

Voor het functioneren van een kenniskring is het vooral van belang dat er een gedeeld beeld is over de rol van de kennis en de kenniskring in het geheel van organisaties en structuren rond de problematiek (in ons geval het weidevogelverbond). Op dit punt zijn er wel discussies geweest. Daarbij ging het vooral om de vraag of de kenniskring inderdaad een onafhankelijk forum moet zijn (zoals in de opdracht geformuleerd) of dat er gewerkt zou moeten worden in opdracht van de regiegroep. Deze discussies hebben er echter niet toe geleid dat is afgeweken van de onafhankelijke rol.

Evaluatie met betrekking tot het aspect "Cultuur"

Met "cultuur" wordt in dit verband bedoeld: de manier waarop de leden van de kenniskring zich opstellen en zich tot elkaar verhouden (zijn deelnemers daadwerkelijk bereid hun kennis te delen?; zijn ze gericht op verandering?).

In de afgelopen drieënhalve jaar heeft de kenniskring weidevogellandschap zich ontwikkeld tot meer dan een verzameling individuen. De kenniskring is een levende gemeenschap waarin een wederzijds vertrouwen is gegroeid. Vanwege dit gegeven en de aard van de deelnemers, is er een grote bereidheid om kennis en ervaring met elkaar te delen. De sociale basis die aan de kenniskring ten grondslag ligt, veroorzaakt een klimaat waar ruimte is voor soms pittige discussies.

Evaluatie met betrekking tot het aspect "Competentie"

De persoonlijke competenties die nodig zijn om goed in een kenniskring te kunnen functioneren zijn ruim aanwezig bij de huidige leden (brede blik, beleidsgevoeligheid, goede sociale status binnen de te vertegenwoordigen groep, gericht op samenwerking, inhoudelijke kennis). Waarschijnlijk is dit mede te danken aan de gerichte en zorgvuldige aanpak bij het selecteren van de personen die in 2006 voor de kerngroep van de kenniskring werden uitgenodigd. De inhoudelijke kennis is goed verdeeld over de leden: ieder brengt een aanvullend deel in. De balans tussen kennis die voortkomt uit onderzoek en uit de praktijk is goed. Via de leden zijn alle relevante onderzoeksgroepen betrokken. Voor de meeste via een directe lijn doordat een medewerker lid is van de kenniskring. In een enkel geval (bijvoorbeeld de RUG) via samenwerking binnen de projecten die vanuit de kenniskring in gang zijn gezet (zie ook bijlage

1). Aan de praktijkkant wordt onderkent dat het wellicht een goede aanvulling zou zijn om ook een medewerker van Staatsbosbeheer lid van de kenniskring te laten zijn. Dit is momenteel niet het geval. Voor de huidige samenstelling van de kerngroep van de kenniskring zie bijlage 2.

De brede samenstelling van de kenniskring (zowel qua inhoudelijke expertise als qua organisatorische achtergronden van de leden) was met name erg relevant bij het tot stand komen van het "Visiedocument". Dit document is namelijk zo waardevol vanwege het feit dat het inhoudelijk is onderbouwd vanuit de ecologie van weidevogels én nadrukkelijk is bediscussieerd vanuit een beleid en praktijk perspectief.

Evaluatie met betrekking tot het aspect "Ondersteuning"

In de aanloop en opstartfase is er vanuit de LNV Directie Kennis een forse initiatief - en regie inzet gepleegd. De rol van de DK medewerkers is vervolgens gecontinueerd in de secretarisfunctie en het voorzitterschap.

Door de kerngroep van de kenniskring zijn een aantal organisatiespelregels afgesproken i.v.m. de manier waarop de agenda wordt bepaald en met betrekking tot de begeleiding van projecten. De secretariaatsrol werd tot april 2009 in duo-schap ingevuld met een totaalinzet van ongeveer 0,8 fte. Sinds 1 april is dit door verandering van werkzaamheden teruggebracht tot 1 secretaris en 0,4 fte.

De secretaris(sen) vervulden ook een brugfunctie naar het aanbestedingstraject voor kennisprojecten vanuit LNV. Beschikbaarheid van budget voor het uitvoeren van kennisprojecten is een belangrijke ondersteunende factor voor kenniskringen. Er is geen vast projectenbudget aan de kenniskring toegekend. Wel werd een behoorlijk aantal van de door de kenniskring geïnitieerde projecten gehonoreerd. Daarmee was er sprake van een goede vooruitgang in de kennisontwikkeling en kennisoverdracht (zie ook hierboven bij "terugblik"). In een groot deel van de kennishiaten en benodigde kennisverspreiding is of wordt inmiddels voorzien. In het volgende hoofdstuk staat aangeduid wat er nog rest.

De kenniskring wordt door de voorzitter vertegenwoordigd in de regiegroep. In het tweede jaar van de kenniskring (2007) was er sprake van een kritische houding van de regiegroep ten opzichte van het vermeende gebrek aan praktijkgerichtheid van de kenniskring. Er is toen besloten de kennisagenda dezelfde indeling te geven als het werkprogramma van het weidevogelverbond. Hiermee is voor de regiegroep beter inzichtelijk 'wat ze aan de kenniskring hebben'. Het negatieve oordeel vanuit de regiegroep is daarna niet meer gehoord.

De kenniskring is niet formeel vertegenwoordigd in de werkgroep. Slechts in de periode voorafgaand aan het tot stand komen van het nieuwe SNL (2008) is tijdelijk door de co-secretarissen aan de werkgroep deelgenomen. Dit als extra impuls voor de kennisdoorstroming richting beleid. Regulier wordt deze kennisdoorstroming bevorderd door het bestaan van enkele dubbeldidmaatschappen.

Toekomst

Wat is de kennisbehoefte die nog resteert?

In de laatste editie van de kennisagenda weidevogellandschap zijn de onderzoeksprojecten, kennisverspreiding projecten en kenniskring bijeenkomsten benoemd die nog gewenst zijn. Een (zeer) klein deel daarvan kan wellicht nog gedurende de huidige looptijd van de kenniskring (t/m maart 2010) worden uitgevoerd of ten minste in gang gezet. Voor het overige is een langere periode noodzakelijk. Zie bijlage 3 voor een overzicht. Enkele van de onderwerpen komen overeen met de vragen die vanuit de regiegroep van het weidevogelverbond aan de kenniskring zijn gesteld: de analyse van de kerngebieden en het onderwerp 'financieringsinstrumenten'. Deze twee kernopgaven voor het weidevogelverbond in de komende jaren kwamen ook sterk naar voren bij het afsluitende symposium van "Nederland Gruttoland" eerder dit jaar.

Daarnaast is gebleken dat het beter laten doorstromen van kennis via het groene onderwijs een moeizame zaak is. Een lange adem is hiervoor nodig.

Is er een rol voor een kenniskring weidevogellandschap na afloop van de huidige looptijd?

Gezien het bovenstaande is het antwoord op deze vraag: ja. Er zijn nog kennishiaten en er is een forse opgave om de kennisverspreiding verder te blijven bevorderen. Sinds de decentralisering van de uitvoering van het weidevogelbeleid is een landelijke regie op weidevogelkennis bovendien nuttig om ook de samenhang binnen het Nederlandse weidevogelbeheer vast te houden. Een kenniskring kan tenslotte (mede) bewaken dat de landelijke doelstelling wordt gehaald en daarmee aan de internationale verantwoordelijkheid van Nederland voldaan.

Binnen en buiten de kerngroep van de kenniskring wordt de omvorming van het EU Gemeenschappelijk Landbouw Beleid als een belangrijk aandachtspunt voor het weidevogelverbond gezien. Vanwege de relatie met het financieringsvraagstuk ligt een aanvullende looptijd voor een kenniskring tot 2013 (de einddatum van het huidige GLB) voor de hand.

Een versterkte aandacht voor kennisverspreiding kan in elk geval op twee manieren concrete invulling krijgen:

- 1) kennismontage in de vorm van het ontwikkelen van rijk geïllustreerde, schriftelijke producten ten behoeve van het uitvoeringsniveau in het weidevogelbeheer en
- 2) het houden van een landelijk weidevogelsymposium gericht op kennisoverdracht vanuit de kenniskring richting de praktijkmensen.

Hoe zou de samenstelling en ondersteuning van een kenniskring weidevogellandschap in een nieuwe periode kunnen worden ingevuld?

Gezien de onverminderd grote uitdaging om de beschikbare kennis optimaal te verspreiden is het nuttig om de groep van agendaleden intensiever te betrekken. In de afgelopen periode was de naam 'kenniskring weidevogellandschap' voor veel mensen vooral synoniem met de kerngroep van door de Minister van LNV aangestelde leden. Hoewel het voor de organisatie van het geheel nuttig is om met een kerngroep te blijven werken, zou de term kenniskring weidevogellandschap in 2013 bij voorkeur synoniem moeten zijn met een grotere groep van betrokkenen.

De samenstelling van de kerngroep is momenteel behoorlijk goed (zie hierboven bij Evaluatie met betrekking tot het aspect "Competentie"). Toch is het goed om de bemensing niet op voorhand een automatische voortzetting van de huidige groep te laten zijn. Versterking van de inhoudelijke expertise met betrekking tot financieringsvormen en ruimtelijke bescherming is wenselijk.

Vanwege de beleidsmatige eindverantwoordelijkheid van de minister van LNV voor het behalen van de weidevogel doelstelling en vanwege de relatie tussen de kennisopgaven en het GLB, ligt het voor de hand om de voorzittersrol bij LNV te laten.

Ten gevolge van de personele krimp taakstelling van de Rijksoverheid staat de secretariaatsrol (inclusief het aanbesteden van kennisprojecten) bij LNV onder druk. Naast het voortzetten van de huidige constructie zijn een aantal varianten denkbaar:

- Verplaatsing van de secretariaatsrol en de aanbesteding van kennisprojecten naar het IPO, eventueel inclusief overheveling van bijbehorend budget

- Verplaatsing van de secretariaatsrol inclusief een budgetmandaat voor kennisprojecten naar een uitvoerende partij waarmee LNV of IPO een overeenkomst aangaan.
- Verplaatsing van de secretariaatsrol naar een uitvoerende partij, maar aanbesteding van kennisprojecten via LNV of IPO.

Bij alle varianten dient bedacht te worden dat voor het succesvol opereren van een kenniskring acceptatie van de partij die de ondersteuning (het secretariaat) voor zijn rekening neemt van groot belang is.

Bijlage 1 Overzicht van uitgevoerde en lopende projecten (hoofdstuk 4 kennisagenda weidevogellandschap)

4.1 Reeds opgeleverde projecten

M = kennismontage; O = kennisontwikkeling; V = kennisverspreiding

PROJECTNAAM	Aard	oplevering	Uitvoering	auteurs
Weidevogels: kennis en draagvlak	M	jan-07	CLM	P. Terwan, A. Visser, R. Joldersma, J.A. Guldemond
Mozaïekbeheer voor weidevogels: evaluatie en mogelijkheden voor optimalisering	M	apr-07	A&W	E.B. Oosterveld, P. Terwan, J.A. Guldemond
Kennissysteem mozaïekbeheer (voedselsituatie kuikens)	O	jun-07	Alterra	D. Melman, A. Schotman e.a.
Ecologische kenmerken van weidevogeljongen en de invloed van beheer op overleving	M	Nov-07	A&W/ Alterra/ VTS	E.B. Oosterveld, D. Kleijn, H. Schekkerman
Ruimtelijke dynamiek van weidevogelpopulaties in relatie tot de kwaliteit van de broedhabitat.	O	Nov-07	Alterra	D. Kleijn, F. Berendse, J. Verhulst, M. Roodbergen, C. Klok, R. van 't Veer
Jaarverslag weidevogelbescherming en -beheer 2006	V	Nov-07	LBN	F. Parmentier, A. van Paassen
Ecologische randvoorwaarden voor weidevogelsoorten in het broedseizoen	O	Dec-07	Alterra/ B-ware/ LNH	D. Kleijn, L. Lamers, R. van Kats, J. Roelofs, R. van 't Veer
Procesmonitoring Nederland Weidevogelrijk	O	Dec-07	CLM/CML	R. Joldersma, J. van Dijk, J.A. Guldemond, A. Visser, A.M. Lokhorst
Grutto's in ruimte en tijd 2007	O	Dec-07	RUG	R. Kentie, J. Hooijmeijer, C. Both, T. Piersma
Weidevogels op landschapsschaal: ruimtelijke en temporele veranderingen	O	Dec-07	LNH	R. van 't Veer, H. Sierdsema, K. Musters, N. Groen
Factoren die de overleving van weidevogelkuikens beïnvloeden	M	jan-08	SOVON/ Alterra/ VTS	W. Teunissen, C. Klok, D. Kleijn, H. Schekkerman
Ontwikkelen van onderwijsmateriaal weidevogelbeheer	V	Mrt-08	Wellantcollege/ CAH Dronten/ DMS/ AOC FR	C. van de Boogert e.a.
Ruimtelijke bescherming weidevogellandschap: Naar een provinciale weidevogelverordening?	M	apr-08	Alterra	F. Kistenkas, D. Melman e.a.
De relatie tussen gebruiksintensiteit en de kwaliteit van graslanden als foerageerhabitat voor gruttokuikens	O	jun-08	Alterra	D. Kleijn, W. Dimmers, R. Kats, D. Melman
Voorstel bouwstenen nieuwe weidevogelpakketten agrarisch natuurbeheer in een notendop: wat regelen we in Nederland, wat in Brussel?	M	jun-08	Alterra/ LBN / Boeren natuur Noord / A&W / LNH / prov. NH	Melman e.a.
Effectief weidevogelbeheer op moderne melkveebedrijven; een projectrapportage en evaluatie	M	Dec-08	WUR-ASG	G. Migchels

Grutto's in ruimte en tijd 2008	O	jan-09	RUG	R. Kentie, J. Hooijmeijer, C. Both, T. Piersma
Maatschappelijk draagvlak en verjonging weidevogelvrijwilligersbestand	O	apr-09	PSZVS	Foeke Zeilstra, Marina van Weele, Liesbeth de Jong, Maarten Uri

4.2 Projecten waarvoor opdracht is verleend, maar nog niet opgeleverd

PROJECTNAAM	aard	oplevering	Uitvoering
Effect van nestbezoek en onderzoek	O	Sept-09	SOVON / Biometris (WUR) / Vogeltrekstation
Trek en overwintering	O	Sept-09	A&W / RUG / SOVON / Alterra Vogeltrekstation
Methodiek Monitoring	M	sep-09	SOVON / Vogeltrekstation/ Bureau N
Video Visie behoud weidevogellandschap	V	okt-09	Foto Natura
Analyse kerngebieden	M	dec-09	Alterra / SOVON / van 't Veer & de Boer
Weidevogelbalans	V	dec-09	SOVON / LBN /De Lynx/ ORG-ID
Vossenbeheer en weidevogels	V	dec-09	SOVON
Kennisverspreiding onderzoek, beheer, vrijwilligers en gemeenten	V	dec-09	LBN / NPN / CLM / Lynx
Communicatie weidevogels, grasgroei en ruwvoer	V	apr-10	LTO / CLM
Ecologische effectiviteit compensatiebeleid	O	sep-10	A&W / RUG / BFWW
Sturende factoren weidevogelpopulaties	O	dec-10	SOVON / A&W / Alterra / RUG
Grutto's in ruimte en tijd 2009-2010	O	apr-11	RUG

Bijlage 2 Leden van de kenniskring weidevogellandschap per augustus 2009

Naam	Werkzaam
Wietske van Dijk	CAH Dronten
Jaap Dijkstra	NPN, LTO Noord projecten
Mient Douma	BFVW
Danny Ellinger	Foto Natura
Meinte Engelmoer	Provincie Friesland
Louis Fliervoet	LNV, directie Kennis
Ruud Foppen	Sovon
Gerrit Gerritsen	Zelfstandig
Bert de Groot	Zelfstandig
Adriaan Guldemon	CLM
Rob Hendriks	LNV, directie Kennis
Marjan van Meerloo	LNV, directie Natuur
Dick Melman	WUR, Alterra
Gerard Migchels	WUR, ASG
Aad van Paasen	Landschapsbeheer Nederland
Fen van Rossum	Natuurmonumenten
Geert de Snoo	Univ. Leiden / WUR
Ron van 't Veer	Landschap Noord-Holland
Jet Anne Vos	Vogelbescherming
Jan Wellinghoff	IPO
Eddy Wymenga	Altenburg & Wymenga
Friso van der Zee	LNV, directie Kennis

Bijlage 3 Kennisprojecten weidevogellandschap 2010 e.v.

Hieronder staan de onderzoeksprojecten, kennisverspreiding projecten en kenniskring bijeenkomsten weergegeven die volgens de huidige kennisagenda weidevogellandschap (versie 3.0 hfdst. 5) gewenst zijn. Ze zijn onderverdeeld aan de hand van het programma van het weidevogelverbond.

Ruimtelijke bescherming en omgevingscondities
1) Onderzoek 'Analyse van kerngebieden weidevogellandschap', inclusief de (on)mogelijkheden voor weidevogels in N2000 gebieden. <i>Analyse o.a. op basis van data uit 'gebiedsdekkende broedvogelkartering weidevogelgebieden in Nederland' met als doel het schetsen van scenario's t.b.v. beleid (5.2 nr. 6)</i>
2) Onderzoek: 'Ecologische effectiviteit en risico's van onderwaterdrainage als beheermaatregel t.b.v. weidevogels'. <i>Literatuuronderzoek.</i>
3) Kenniskringbijeenkomst: 'Ex ante evaluatie detectietechnieken: effectiviteit in relatie tot het totale weidevogelbeheer'.
4) Onderzoek: 'Habitat-eisen van weidevogels buiten de soorten in de grutto-tureluur groep'. <i>Praktijktest van micromozaiëk (o.a. verlaagde- of terrastaluds) en van onbemeste perceelranden.</i>
Organisatie en duurzaam gebiedsgericht beheer
5) Kenniskringbijeenkomst: 'Aannamen en criteria in het kennissysteem beheer op maat' <i>Bijstellen op basis van de meest actuele stand van de kennis van de ecologie van weidevogels.</i>
6) Onderzoek: 'Opstellen plan van aanpak en aansturing van gebiedsdekkende broedvogelkartering weidevogelgebieden in Nederland'. <i>Integrale kartering van de goede weidevogelgebieden t.b.v. analyse kerngebieden en vaststelling effectiviteit beheer. In gezamenlijkheid uit te voeren door provincies, ANV's, TBO's en vrijwilligers onder de vlag van het weidevogelverbond.</i>
7) BO-EHS 2010 (thema soortenbeleid): Vervolgfase ontwikkeling 'Kennissysteem beheer op maat'
8) OP onderzoek: 'Praktijktest geavanceerde detectietechnieken voor weidevogellegfels en -jongen'
9) OP kennisverspreiding: 'Weidevogels, waterbeheer en bedrijfsvoering'. Waterbeheer in de agrarische bedrijfsvoering als maatregel t.b.v. weidevogels. Kennisverspreiding over de inpasbaarheid van natuurlijk peilbeheer, plas/dras en onderwaterdrainage.
Vergroten draagvlak voor de uitvoering van het actieprogramma
10) Kenniskringbijeenkomst: 'Overzicht onderwijs activiteiten weidevogellandschap'. <i>Opstellen overzicht en afstemming van lopende initiatieven m.b.t. weidevogels en onderwijs (groene kenniscoöperatie, VBN, ANV's, provincies etc.).</i>
11) Kenniskringbijeenkomst: 'Overleg met de werkveldcommissie van het groene onderwijs'. Bijeenkomst van een subgroep vanuit de kenniskring met deze commissie ter stimulering van aandacht voor weidevogels in het Nederlandse groene onderwijs.
12) OP kennisverspreiding: 'Implementatie van de ontwikkelde onderwijsmodules weidevogelbeheer, verbreding binnen het agrarische onderwijs'. <i>Vorbereiding en uitvoering van een reeks bijeenkomsten met docenten waarop het beschikbare onderwijs materiaal wordt toegelicht en het gebruik ervan wordt gestimuleerd.</i>
13) Kenniskringbijeenkomst: 'Transitieproces dat nodig is voor het stoppen van de achteruitgang van weidevogels'

Financiële impuls weidevogelbeheer

14) Kenniskringbijeenkomst: 'Vormen van alternatieve financiering / weidevogelboerderijen'. *Opstellen overzicht en afstemming van lopende initiatieven m.b.t. alternatieve vormen van financiering van weidevogelbeheer en weidevogelboerderijen (ASG, VBN, etc.).*